

SKÆBNENS Veje er uransagelige. For femogtyve Aar siden sad paa *Berlingske Tidendes* Redaktion en purung Journalist og passede Telefonerne. Han gav sig nødtigt af med at skrive, og skete det en sjælden Gang, var det om de alleralmindeligste Ting. Hele det unge Menneskes Væsen udstraalede Foragt mod alt, hvad der var sært og krukke. Kun paa eet Omraade svang han sig — bogstavelig talt — op over Hverdagens brækkede Ben: Han fløj! Var Ven med alle Datidens Luftpionérer. Hængte sig under Baron Cederstrøms Aëroplan i en gyngende Trapez og tilbagelagde paa denne endnu usædvanlige Maade Strækningen København-Malmø. Senere gik han over til *Ekstrabladet*, og skrev her en daglig Artikel om Personer, der tillod sig at vække Opsigt. Stadigt bekæmpede han Krukkeriet, og det kunde saamænd dengang tiltvænges. Hver Artikel forskaffede ham mindst een Dødsfjende, og der stod i nogle Maaneder et Sus af Øretæver omkring ham. Saa forsvandt han ud af Dagspressen, og en skønne Dag hørte

Byen — altsaa de hundrede Mennesker, der tror, de er Byen — at det unge Menneske var blevet Teaterforlægger og Oversætter. Han importerede tyske Operetter og gav Fester for verdensberømte Valsekomponister, der kom for at dirigere den 50. Opførelse. Filmen tog ham. Og nu skete det uforklarligste: Han, hvis Had til det artistiske havde gjort ham til U-Kammerat med hele Københavns Kunstnerlaug .... han aabenbarede pludselig et over-artistisk Sind. Hans Films var det særeste og mest krukke, man kunde forestille sig, men samtidig — og nu er vi ved Pointet — det første energiske Forsøg paa at skabe noget helt nyt. Han svang sig ved Hjælp af Fantasien uendelig højt op over Hverdagens brækkede Ben og smaa Sjæletilfælde og tilbagelagde Afstanden mellem vaagen Fornuft og Underbevidsthed. Han klædte Sjælene af og afdækkede Følelseslivets dybe Brønde. Han viste sig passioneret, men aldrig sentimental. Han vakte Sensation i Berlin og Paris.

Fortsættes Side 18.

VÄMPYR

Fortsat fra Side 13.

og New York og skadefro Medlidenhed i København. Han blev anmeldt af landbrugskyndige Medarbejdere. De store Udlændinge kaldte ham Mester og Geni. De københavnske Petitkritikere fældede et Par tørre Taarer. Selvfølgelig er han noget for sig selv — det maa vi indrømme — men hvad kan det nytte, naar Folk nu engang ikke vil se den Slags! Der er ingen Penge i ham!

Det unge Menneske, som nu er godt oppe i 40'erne, men stadig ser ud, som om han gik og ventede paa den næste Øretæve, er Carl Th. Dreyer, en Berømthed i den internationale Filmsverden, et ofte tilbagevendende Emne for de tyske og franske Fagblade .... men uinteressant for de hjemlige Damejournalister. Thi der er slet ingen *Serapeal* i hans Films, ingen Helte, ingen Primadonnaer. Knapt nok almindelige Mennesker. Derimod noget saa besværligt som Menneskesjæle.

Og nu skal altsaa Københavnerne se *Vampyren*, hans sidste Film. Rygterne har allerede haft travlt med den: Tænk, den foregaar ikke i Virkeligheden, men derimod i en ung Mands Underbevidsthed! Den bliver nok endnu mere anstrengen-

de at se end *Jeanne d'Arc*, som kun bestod af Nærbilleder, og hvor man ikke en eneste Gang fik Heltinden serveret i hel Figur! (Dette med Nærbillederne var et kunstnerisk Princip, som Carl Th. Dreyer gennemførte med Fanatisme .... sagde Forhaandsreklamen. Den dybere Aarsag var dog, at den Skuespillerinde fra Théâtre Français, der udførte Titelrollen, havde et meget kødfuld Tyngdepunkt .... i Panserbroge saa hun ud, som om hun var anlagt i Terrasser, og Dreyer turde derfor ikke vise Heroinen under Bæltetstedet. Helheden frembragte et meget uheroisk Indtryk.)

Under Indspilningen af *Vampyren* har Dreyer fulgt sin sædvanlige Fremgangsmaade: At gøre nøjagtigt det modsatte af, hvad andre Filmsinstruktører gør. Resultatet er overraskende godt. Efter Hollywoods Katekismus bør saa meget som muligt optages i et Atelier mellem kunstige Omgivelser. Dreyer har derfor ikke fotograferet en eneste Scene paa Atelieret, og der findes i hele Filmen ikke en eneste malet Dekoration. Han har i Nærheden af Paris lejet et gammelt fransk Slot og en Vandmølle, og ved Hjælp af Lys og Skygge har han indenfor disse sikkert uhyre banale Omgivelser frembragt en Spøgelseverden. Hans Evne til at faa døde Ting til at spille med er genial. Ligesom i

Jeanne d'Arc anvender han Typer og ikke Skuespillere .... men ganske vist Typer, der spiller fremragende Komædie. Nogle af dem fandt han blandt Egnens Bønder. I Belysningerne og det rent landskabelige efterstræber han en vis Corot'sk Virkning: Maanesølvet, Poplerne langs Seinen, det underlige *Clair Obscure* genkalder Gang paa Gang Fornemmelsen af at se et af den store Jean-Baptiste Corots Møsterværker.

Teksten er fremstaaet ved Samarbejde mellem Dreyer og Christen Jul, men det er Dreyers Galskab, der præger den. En ung Mand, som paa en Fisketur ankommer til en uhyggelig Kro ved Seinen, oplever en rædselsfyldt Nat .... er det Drøm eller Virkelighed? Filmen besvarer ikke dette Spørgsmaal, og det er for Resten ogsaa ligegyldigt. Virkningen beror nemlig ingenlunde paa Historiens logiske Sammenhæng — tværtimod, jo mindre man tænker over Handlingen, des bedre! — det er de enkelte Optrins suggestive Kraft, der imponerer. Carl Th. Dreyer, der i sin Ungdom havde drømt om troede man, th Hadet var jo kun et Udtryk for Bluffærdighed — krænger i *Vampyren* hensynsløst Vragen ud paa sit nerve, af Dæmoner saarede Sind. Han har, efter at have fuldendt Indspilningen, lidt et Nervesammenbrud, og det kan ikke forbyse: thi at leve sig ind i alle disse Rædsler, at opleve dem, saaledes som en Instruktør maa for at kunne faa andre til at tro paa dem .... det maa være Helvede.

Der er i *Vampyren* Billeder, som virker uforglemmelige. Navnlig naar Dreyer skaber Mystik af Hverdagen. En Høstmand med sin Le i Færgebaaden forvandler sig til selve Døden, Charon i sit Fartøj paa Glemselens Vande. (I selve Høstmandens Skikkelse er der et Glimt af Millets *Døden* og *Brændehuggeren*.) Skyggerne af døde Forbrydere danser paa Vandmøllens hvide Mur. Et Lig ser gennem en Rude i Kistelaaget sin egen Begravelse. En Mand spalter sig i to. Et melstøvet Maskineri (af Fotografen gjort til en Skønhedsaabenbaring) bliver selve Skæbnens Redskab. Kødets falder af Knoglerne paa den fastnaglede *Vampyr*, og tilbage er kun det grinde Skelet.

I Underbevidstheden hos os alle fører mærkelige Væsener et sælsomt Liv. Paa Grænsen mellem Opvaagen og Søvn føler vi dem i Brøkdelen af Sekunder kun skilt fra os ved en papirtynd Væg. Vi véd, de er der, men vi er allerede paa vor Rejse tilbage til Dagen for langt borte til at kunne se dem. Det er lykkedes Carl Th. Dreyer at genembryde Væggen og sende en Projektørs brutale Lyskegle dybt ned i Underbevidsthedens Afgrunde. Han har fæstnet Mareridtet til Filmspolens følsomme Hud. Han har vist sin egen Sjæl i dens Galskab og ladet os ane Dæmonernes Bal paa Bunden af vore Hjerter. I Paris hylder man Geniet, i Berlin diskuteres man det og forbereder Doktordisputatser om det, i New York er man fuld af Forventning og glæder sig til Oplevelsen. Og i København .... ja, her vil man formodentlig sige: Hvad vedkommer det os? Som man gerne siger, naar Talen er om det usædvanlige, det sære, det uforstaaelige og derfor ubekvemme. Derfor er Kunsten bange for København. *Henry Hallen*.